

**ŽILNÉ ROJE V OBLASTI STŘEDOČESKÉHO PLUTONICKÉHO KOMPLEXU:
LÁTKOVÉ VARIACE A VZTAHY K PLUTONITŮM**

F. V. Holub

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Ústav petrologie a strukturní geologie,
Albertov 6, 128 43 Praha 2 frholub@natur.cuni.cz

Žilné roje prostorově spjaté se středněčeským plutonickým komplexem (SPK) jsou jedním z nejzajímavějších geologických fenoménů variského stáří v českém masivu, a to pro své velké plošné rozšíření, hustotu výskytu žil a jejich obrovskou variabilitu ve složení. Nový výzkum umožnila finanční podpora Grantové agentury Univerzity Karlovy (grant 267/2006). Naprostá většina žil rozmanitého složení je navzájem paralelních, s orientací Z-V nebo ZSZ-VJV, v nichž některých částech SPK ale až SZ-JV. Zcela podružné jsou žíly směrem S-J až SSV-JJZ, místy se vyskytují i směry v blízkosti diagonální. Horninové žíly látkově patří do několika skupin, z nichž některé zahrnují dvě nebo i více generací z hlediska časového zařazení. Zdá se, že skoro všechny významné skupiny plutonických hornin SPK mají mezi žilnými horninami své ekvivalenty nebo deriváty, odvozené frakcionací stejného typu magmatu. Složení žilných hornin je však variabilnější a některé žíly jsou látkově v blízkosti plutonitům na dnešním povrchu zcela samostatné.

Jasně geochemické vztahy jsou mezi většinou granitoidových porfyrů a granitoidů SPK. Jsou zde granodioritové porfyry s výraznou převahou Na_2O nad K_2O a vysokým CaO , chemicky velmi podobné sázavskému typu, hojnější jsou granodioritové až granitové porfyry s mírnou převahou K_2O blízké typu blatenskému a granitoidům spolu s nimi patří i k draslíkem bohatší skupině. Felzitické leukogranitové porfyry s $\text{K}_2\text{O} > \text{Na}_2\text{O}$ mají zřetelnou geochemickou afinitu k neobalibskému granodioritu a zároveň i prostorovou vazbu na jeho okolí. Velmi rozšířené kromě melasyenitové až melagranitové porfyry ultradraselného složení, s vysokou převahou K_2O nad Na_2O , nápadně vysokou hořnatostí a nízkým CaO , jsou po chemické stránce obdobou světlejších variet durbachitických plutonitů (tzv. „normální“ facie Čertova b emene). Naproti tomu felzitické granitové porfyry nebo až žilné ryolity severojižních žilných rojů, které se ukazují jako geologicky výrazně mladší než žilné roje s ryzím složením a orientací Z-V až SZ-JV, odpovídají vysoce frakcionovaným granitickým magmatům z neznámého zdroje a nemají mezi plutonickými horninami SPK žádný geochemický ekvivalent.

V případě lamprofyru je zcela jasná těsná geochemická příbuznost až dokonce shoda ve složení mezi těmi, kterými minetami a tmavými varietami durbachitických plutonitů, tzn. tmavou facií Čertova b emene. Celkově jsou však minety výrazně variabilnější a přesahuje společných geochemických rysů těchto ultradraselných lamprofyru se mnohé minety od durbachitů liší například v obsazích CaO , Th nebo v poměrech Rb/Sr apod. Ještě zřetelnější rozdíly proti durbachitům vykazují minety, které jsou subaluminické a blíží se hranici peralkalických hornin. Vzácné peralkalické typy ultradraselných žilných hornin, roztroušené v moldanubiku a zastoupené v SPK jedinou žilou karlsteinitu, nemají v této oblasti mezi plutonity obdobu. Rovněž kersantity, na rozdíl od velmi hojných minet poměrně vzácné, přesvědčivě mnohem méně extrémní chemismus nemají mezi plutonity SPK jasný ekvivalent. Některé spessartity spolu s těmi, kterými gabrovými až dioritovými porfyry jeví afinitu ke gabrodioritům SPK, silně mafické facie spessartitů ze SZ. exokontaktu SPK jsou chemicky dokonce velmi blízké těm hornblenditům (ale neznáme jejich časový vztah).

Vztahy gabrových až dioritových porfyrů a diabasů jako celku ke gabroidům až dioritům SPK se mohou zdát obecně těsné jen při povrchním pohledu. Ve skutečnosti jsou tyto žilné horniny geochemicky příbuzné a musí patřit k několika samostatným skupinám s odlišnými zdroji i vývojem magmat. Jsou mezi nimi variety jednak vápenatoalkalické, jednak spíše tholeitické (s výrazně vyšším TiO_2).